

yüzyılın ilk yıllarında Fuzuli geleneklerinin takipçisi olarak tanınmış kendisiyle hemfikir olan Aliğa Vahid, Ali Nazmi, Salman Mümtaz gibi şahsiyetlerle defalarca görüşmüştür. Novberi Füzuli yaratıcılığına o kadar hayran olmuş ki, şiirlerinden birinde kendisiyle aynı dönemde yaşamak, hatta onun kalemi, mürekkebi olmak istediğini belirtmiştir. Fuzuli şiirlerine yazılan tahmisler şairin yaratıcılığında önemli yer tutmaktadır. Onun Fuzuli'nin “Ya Rab”, “Gül”, “Beni”, “Aşk”, “Bak”, “Çare”, “Sabah” ve başka redifli gazellerine yazdığı tahmisleri özellikle dikkat çekicidir Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi Elyazmaları Enstitüsü'nde S-464 ve S-465 şifresile Növberinin avtografi olan 2 ciltten oluşan tahmisler toplusu korunmaktadır.

AZERBAJCANIN GEDEBEY YÖRESİNİN TÜRK MENŞELİ ETNOTOPONİMLERİ

Mehebbet PAŞAYEVA

Azerbaijan Devlet İktisat Üniversitesi / Azerbaycan

Anahtar Kelimeler: Etnotoponim, kabile, halk, tarih, söykökü.

ÖZET

Malumdur ki, etnotoponimler halkın tarihini, etnogenezini, onun yayılma arealarını öğrenmek açısından son derece büyük önem kesb edir. Etnotoponimlerin müeyyen qrupu halqın teşekkülünde hansı kabile, tayfaların iştirak etdiyini, bu prosesin özünün ne zaman baş verdiyini müeyyenleşdirmeye imkan verir ve halkın tarih boyu yaşadığı ve yayıldığı arazini müeyyenleşdirmek için tutarlı kaynaktır. Her bir yer adı ait olduğu halkın dili, tarihi, etnoqrafyası, dünya görüşleri, teşeklülû, etnogenetik yapısı, medeniyeti gibi özellikler hakkında çokyönlü bilgi verir. Yer adları sadece belirli bir yerin adını bildirmekle yanı sıra, o yerlerde yaşayan halkın etnik yapısı gibi çeşitli özellikleri de bildirmektedir. Türk dünyasının ayrılmaz bir parçası olan Azerbeycan insanların yerleşmiş oldukları en eski yerlerden biridir. Azerbaycan'ın tarihi geçmişi, coğrafi konumu ve halkların etnik menşeyi hakkında bilgi veren yer adları (toponimler) zaman zaman parçalanarak bir birinden ayrı kalmış Türk dünyasının büyük geçmişinin öğrenilmesi için değerli bir kaynaktır. Azerbaycanda tarihin eski devirlerinden

başlamış günümüze kadar korunmuş Türk menşeli yer adları mevcuttur. Tarihi milattan öncelere ait bu yer adları eski yazılı kaynaklar ve folklor araştırmalarında açık bir şekilde ifade olunmuştur. Azerbaycan türklerinin etnogenezinde bir çok kadim türk kavimleri iştirak etmişler. Bu kavimlerin her biri Azerbaycanın arazisindeki toponimlerde adlarını koruya bilmişlerdir. Azerbaycanın Gedebeş yöresi tarih boyunca birçok türk kavimlerinin göç ettiği arazilerden olmuştur. Bu kavimlerden Hun, Katak, Qarqar, Kıpçak ve b. bölgenin etnotoponimlerinin formalaşmasında mühüm rolü olmuştur. Sunulan çalışmada Azerbaycan'nın zengin tarihe malik olan arazilerinden Gedebeş yöresindeki yer adları incelenmiştir. Gedebeş yöresi Azerbaycan Türk köklerinin daha derin katlarını, ümumtürk tarihinin eski çağlarını öğrenmek için misilsiz hazinedir. Makalede Azerbaycan'nın Gedebeş yöresindeki mevcut olan bazı yer adları ve bu yerlere adlarını vermiş eski Türk menşeli tayfalarla bağılı bilgiler verilmiş, türk halklarının soy kökünde bulunan etnik tayfa ve kabile birleşmeleri ile bağılı tahliller ayrılmıştır. Yer adları ile ilgili yöre halkı arasında dolaşan efsane ve rivayetlerde eski türk kültürünün izleri araştırılmış, zaman-zaman bu topraklara göç eden eski türk tayfalarından söz edilmiş, bazı yer adlarının menşeyi hakkında bilgi verilmiştir.

ETHNO TOPONYMS OF THE TURKISH ORIGIN OF GEDEBEY REGION OF AZERBAIJAN

One of the oldest places where people settled is the Azerbaijan is an integral part of the Turkish community. In Azerbaijan names of Turkish origin from the ancient times of history has been preserved until today. Toponyms which give information about Azerbaijani history, geographical position and origin of people. It is known that the ethno toponyms assume extremely important for studying history, ethnogenesis of nation. Some Turkish communities took part in the formation of the ethnogenesis of Azerbaijani turks They kept their names in the toponyms of Azerbaijani ground. Gedebeş region of Azerbaijan throughout the history of Azerbaijan has been one of regions of the migration of Turkish tribes. These tribes Huns, Katak, Qarqars and etc. played an important role in the formation of the ethnonymis of the region. In present work investigated the land names of Gedebeş region of Azerbaijan. Gedebeş region is the unique treasure for studying the ancient history of Azerbaijan. In

the present article were given information about place names of Gedebey region of Azerbaijan.

ÖZAN-AŞIK SANATININ KÜLTÜRÜMÜZDE YERİ

Maarife HACIYEVA

Azərbaycan Dövlət İktisat Universiteti / Azərbaycan

Anahtar Kelimeler: Saz, söz, kültür, kimlik, milli, sanat.

ÖZET

Türk kültürünün kadim bir sahasını ifade eden saz-söz sanatının, milli kültürün kökünde dayandığını musiki ve folklor araştırmacıları ispatlamışlar. Türk dünyasının zengin kültürü ile bağlı olan saz-söz sanatı yüzyıllar boyu türklerin güçlü sanat tribunu olmuş, onların milli-manevi değerlerinin bir kısmı da daha çok saz-söz sanatında korunup yaşamıştır. Çağdaş sazın ibtidai forması olan kopuz, çağdaş aşıkların ulu dedesi, selefi olan türk dünyasının milli kimliğinin bir belgesidir. Saz-söz türklerin manevi varlığının optimal kültürel kimliğini ifade etmektedir. Tarihi eskilere dayanan “kopuz” , “bağlama” adlanan saz tekmilleşerek “cüre” sazdan “tavar” saza, “tavar” sazdan daha iri saz olan “ustad saza”, daha doğruau üçtelliiden on iki telliye kadar saz çeşidine dönüşmüştür. Saz hem de türklerin musiki kültüründen haber veriyor. Bu kültürel aletde 200 civarında aşık havasının çalınmış günümüze kadar geldiği tespit edilmiştir. Aşık havaları yeni aşık tarzı, şiir türlerinin de yaranmasına vesile olmuştur. Sazın aşık ifaçılık sanatına verdiği töhfeler, aşığın ifaçılığında yaranan musiki regarengliyi, sazın aşık terminolojisine mahsus isimleri, saz-söz sanatında yeni-yeni havaların yaranmış zenginleşmesi, saz-söz sanatında kendine has geyim-kuşam halkın kadim kültüründen etnoğrafisinden haber verir ve türkülerin milli kimliyinde müstüsna rol oynamıştır. Sazın eşliyinde ortaya çıkan aşık sanatında musiki, şiiriyat, dans, aktörlük ve ifaçılığı ihata etmesi aşık sanatının kendine has özelliğini ifade ediyor. Saz-söz sanatının bu özelliğini ilk defa Azerbaycan müziğinin klassiki Üzeyir Hacıbeyli “Koroğlu” operasında tatbik etmiştir. Kara Karayevin ve diğer bestekarların da eserlerinde, opera, bale, simfonik ve kamera müziğinde aşık havalarının intonasya özellikleri vardır. YUNESKO-nun Keyri Maddi Medeni İrsinin Korunması üzere Komitesi 2009-cu il